Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori, 2657 So. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904.

LETO—YEAR XVIII. Cena lista je $5.00 Entered as second-class matter January 25, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 22. septembra (September 22), 1925. Subscription Yearly $5.00 ŠTEV.—NUMBER 222

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

OSMA REDNA KONVENCIJA S. N. P. J. V WAUKEGANU, ILL.

OFICIJELNI ZAPISNIK ZBOROVANJA.

Devata seja 18 sept. 1925.

Predsednik otvori sejo ob osmi uri zjutraj.

Navzoči so vsi zborovalci.

Čitanje zapisnika sedme seje, ki se z nekaterimi popravki sprejme.

Čitanje brzojavov: Od brata Joseph Pishlerja, tajnika J. S. K. J., iz Elya, Minn.; od dr. št. 234, iz Milwaukee, Wis., od dr. Slovenska hrvatska sloga, iz Butte, Mont.; od dr. št. 218, iz Denverja, Colo.; od dr. št. 5, iz Clevelanda, Ohio; in od društva Zarja svobode št. 278, iz Lasdvilla, Colo.

Čitanje pisem: Od dr. št. 59, iz De Pue, Ill.; od soc. kluba št. 27, iz Springfielda, Ill., ki priporoča, naj se jednota ohrani na starih principih kot do sedaj; od dr. Trdnjava št. 101, iz Grand Landinga, Pa.; in od dr. Danica št. 22, iz Trimountaina, Mich.

Pisma in brzojavi pozdravljajo konvencijo in ji želijo kar največji uspeh pri njenem delu za bodoči razvoj.

Nujno: Poverilni odbor želi, da naj tisti delegatje, ki želijo dobiti kaj denarja takoj, izroče spisane račune temu odboru.

Brat Somrak izjavi, da delo s pravili gre vsekakor prepočasi. Predlaga, da naj se pri vsaki točki najprej sklene, če se debatira o nji ali ne. Ako glasuje večina za debato, se debatira; če pa ne, se naj da točko takoj na glasovanje. Sprejeto.

Brat Just predloži sledeči apel:

Slavna zbornica: Jaz sugestiram zbornici, da bi se način zborovanja vtoliko predrugačil, da bi se smelo o vsaki važni točki staviti tri, štiri ali več predlogov. Delegatje bi predloge premislili, ter glasovali za najboljšega. Delegate in številke njih društev naj se vknjiži k predlogom, za katere so glasovali, da bodo člani doma vedeli, za kaj je delegat glasoval. To sugestijo stavim pred zbornico iz razloga, ker je čas na konvenciji drag in bi se ga s to vpeljavo dosti prihranilo, ker bi ne bilo toliko stranskih in enoistih predlogov.

Brat Ciganich, od št. 1. želi, da naj se vpošteva priporočila delegatov, ki poročajo pred zbornico to, kar so jim društva naročila. To je njih dolžnost, in konvencija naj to vpošteva.

Brat Mike Maicen, od št. 216 predloži konvenciji pismeni predlog, da se provizorična pravila takoj zavrže, in da se vzamejo v pretres stara, to je na tretji izredni konvenciji sprejeta pravila.

Razlogi: Ker že razpravljamo več kot en dan, pa smo šele na tretji strani. To pomeni, da nas bo za vseh 63 strani vzelo najmanj 21 dni. Kje so potem še druge važne razprave? Torej apeliram na zbornico, da zavrže provizorična pravila, ker so se izkazala za nepraktična.

Na pojasnilo pravilnega odbora, se je prešlo preko tega predloga.

Preide se na dnevni red, in sicer na člen V, točka 5.

Br. Pečnik, od št. 21, predlaga, da jednota plača vožnjo, društva pa dnevnice delegatov.

Br. Štigl, od št. 116, predlaga, da naj gl. odborniki nimajo plačanih dnevnic na konvenciji.

Br. Hafnar predlaga, da se naj plača gl. odbornikom, ki so nastavljeni v gl. uradu, polovične dnevnice na konvenciji.

Sestra Božica Muvrin, od št. 462, predlaga, da naj se onim delegatom, ki so oddaljeni tisoč ali več milj, plača tudi spalni voz.

Sledi razprava:

Br. Terčelj je za to, da društvo plača dnevnice, jednota pa vožnje stroške.

Br. Anton Slobodnik, od št. 397, je proti temu, in pravi, da bi s tem onemogočilo malim društvom do zastopstva, ker ne bi mogla plačevati stroškov za dnevnice delegatom.

Br. Tony Shragal, od št. 91, je za to, da naj ima gl. odbor na konvenciji polovično plačo.

Br. R. J. Zavertnik je za to, da jednota plača vse stroške delegatov in gl. odbornikov, to je vožnjo in dnevnice.

Sledi še nekaj nasvetov, nakar da predsednik na glasovanje.

Predlogi bratov Štigl in Pečnik, ter sestre Muvrin, so propadli, in sprejet je le predlog brata Hafnarja, da naj imajo gl. odborniki, ki so nastavljeni v gl. uradu, polovične dnevnice na konvenciji.

K točki 5. petega člena prov. pravil se torej doda: Gl. odborникom, ki so nastavljeni v gl. uradu, se plača le polovične dnevnice. Nakar se točka s tem popravkom sprejme.

V členu VI, se prvi dve točki sprejme. Tretja točka se na pojasnilo pravilnega odbora sprejme. Nakar br. Barbič protestira, ker se voli v smislu Somrakovega predloga najprej če je debata dovoljena, ker to veže svobodno izražanje delegacije.

Točka 4. istotako sprejeta. Nato br. Kobi protestira proti takemu sistemu sprejemanja pravil, ker delegatje nimajo prilike podati priporočil svojih društev.

Predsednik: Ako vam ta sistem ni všeč, ne preostaja drugega kot staviti predlog, da se Somrakov predlog poruši. Dokler pa je v veljavi, ga predsedništvo mora vpoštevati.

Nato br. Perpič, od št. 125 stavi predlog, da se Somrakov predlog zruši. Predlog propadel.

Nato brata Matt Vogrich, od št. 97, in Anton Cvetkovič od št. 56, protestirata proti peti točki kot je sprejeta.

Br. John Turk, od št. 68, protestira proti glasovanju z "da" ali "ne", in je za to, da se glasuje z dviganjem rok.

Br. Zgonik predlaga, da naj se glasuje kot določajo pravila, namreč z dviganjem rok. Predlog sprejet.

Br. Barbič protestira proti takemu zborovanju, in pravi, da se bo odstranil iz zbornice. Br. Medveshek ga opozori, da nima pravice odstraniti se iz dvorane, če mu to ne dovoli konvencija.

Ker je bilo razmerje napeto in je zgledalo za vroče argumente, in ker je bil itak čas za odmor, odloči predsednik 15 minut počitka.

Po odmoru.

Br. Medveshek predlaga, da naj bo označeno v pravilih, koliko članstva se mora vdeležiti splošnega glasovanja, da je glasovanje veljavno. Predlog sprejet.

Br. Frank Perger, od št. 313, predlaga, da se mora splošnega glasovanja vdeležiti nad polovico članstva; in predlog mora dobiti dvetretinsko večino oddanih glasov, da je sprejet.

Br. Alesh: Dajte kolikor mogoče majhno število kot minimum za vdeležbo splošnega glasovanja. Skušnje nas uče, da

(Delje na 3. strani.)

KONVENČNE VESTI

Razprava o glasilu. "Prosveta" ostane kot doslej. Mladinski list bo povečan. Referendum odloči, če bo "Prosveta" izhajala tudi v angleščini. Dramska predstava v nedeljo zvečer.

Waukegan, Ill. — Na trinajsti in štirinajsti seji v pondeljek je bila razprava o glasilu jednote. Razprava še ni končana. Bilo je sklenjeno, da dnevnik "Prosveta" ostane kot doslej; oglasi tudi ostanejo. Vprašanje, če "Prosveta" izhaja vsaj enkrat v mesecu s posebno prilogo ali v posebni številki v angleščini, je prepuščeno članstvu, da odloči s splošnim glasovanjem.

Mladinski list se poveča.

V nedeljo zvečer je socialistični klub št. 45 priredil predstavo "Na dnu", znano mojstersko delo Maksima Gorkija. Dvorana je zopet bila polna občinstva. Delegatje so posetili predstavo v velikem številu.

Kdor je že videl igro "Na dnu" in ve kaj pomeni, bo vedel, da je zelo težka za diletante. Edini ruski dramski umetniki iz Moskve, ki so dvakrat zadnja leta posetili Chicago, so uprizorili to pretresljivo sliko s stoodstotno dovršenostjo.

Naši waukeganski diletanti so izvedli igro še prilično dobro. Malo so bili prepočasni in nekateri igralci so bili pretihi. Romar Luka je imel dobro mimiko in masko, toda razumeti ga ni bilo skoro ničesar. Akter (igral ga je Martin Judnič) je bil izvrsten v govoru in gibanju. Ravno tako baron, Vasilisa, Kleč, Vaska, Bubnov in Satin. V splošnem so naredili dober vtis.

VESTI O REVOLTI V ŠPANSKI ARMADI.

Mnogo vojakov je bilo ustreljenih, ko niso hoteli iti v Maroko. Duhoven je vodja ene revolte.

Tangier, 22. sept. — Iz Španije prihajajo nadaljna poročila o puntih in nemirih v španski armadi. Največje rebelno gibanje se pojavlja v pristaniščih, kjer se vojaki ukrcavajo na transportne parnike za odhod na mароško fronto. Več sto upornikov je bilo postavljenih pred vojno sodišče in nekaj je že bilo ustreljenih.

Pariz, 22. sept. — Iz Barcelone je prišla vest, da je bil tamkaj aretiran duhoven Antonio Sachapuiqo, ki je obtožen, da je organiziral revolto med vojaki. Duhoven se bo zagovarjal pred vojnim sodiščem.

Angleški delavci se jeze na Kellogga.

London, 21. sept. — Komunistični poslanec Saklatvala, ki je bil zavrnjen od Kellogga, da ne dobi dovoljenja za vstop v Združene države, je imel govor v Batterseaju, kjer je bila tolika udeležba, da niso mogli vsi v veliko dvorano. Shod se je spremenil v demonstracijo proti Ameriškemu postopanju, zlasti pa proti Kelloggu.

ŽUPANI NA POLJU TRDEGA PREMOGA ZA CHECKOFF.

Župani iz kakih šestdesetih mest in trgov po okrožju trdega premoga so poslali na podjetnike zahtevo, da pristanejo na pogodbo glede checkoffa z unijo.

NESREČA Z ZRAKOPLOVOM.

Chicago. — Včeraj se je pripetila lahka zrakoplovna nesreča. 300 metrov nad letališčem Ashburn letajoči pilot ni mogel več obvladati pokvarjenega motorja, ki se je z rilcem zakadil na tla. Na čuden način se je iz razbitega zrakoplova izkobacal Larson popolnoma nepoškodovan, potnik, katerega je vozil pa je dobil težje poškodbe, katere zdaj zdravi v bolnišnici.

Z maroške fronte

Francozi so se navalili nad Maročane z zrakoplovi. Tudi Španci so pričeli nekako ofenzivo. Poročila s fronte v Siriji.

Fez, francoski Maroko. — 21. sept. — Današnje vojevanje je bilo samo iz zraka. Francoski letalci so se spustili na okrožje Loukos in skozi dalj časa nepretano bombardirali rifijanska naselišča. Mestece Čečoven so Rifijanci popolnoma izpraznili in brat Abdel Krima, ki je imel tam glavni stan, se je preselil v Taarout. To je vsled silnega bombardiranja iz zraka, katero pa je ponehalo in po vsej črti vlada mir.

Madrid, 21. sept. — Špansko poročilo javlja o napredku Špancev proti vstašem. Primo Rivera je odpotoval iz Cevte v Alhucemas. Posebno namerava pojačiti strelske utrdbe pri Melilli.

Zadnje čase se je pojavil utemeljen dvom, dali bo mogoče Francozom in Špancem nadaljevati vojno kampanjo proti utrjenim Afričanom, katerih odpora še niso zlomili, in tudi ne kaže, da ga bodo kmalu, pozneje pa bo vsaka ofenziva usodna v deževnem vremenu. Dasi se vedno bolj približuje doba, v kateri nastopi deževno vreme po teh afriških pokrajinah, se neprestano pomikajo dolgi vlaki vojaštva, opreme in municije proti severu — na fronto. Tudi letalski parki so prestavljeni bolj proti severu. O zračnih silah, upajo, da bodo lahko nadaljevale z vojskovanjem tudi vso zimo.

Ezra, Palestina, 21. sept. — Francoska poročila naznanjajo, da so Druzi popolnoma poraženi in da francoski vojaki obhajajo zmago nad vstaši. Pri Muaseifiru leži nad 250 mrtvih trupel na žgočem solncu, približno toliko pa je bilo že odpeljanih v veliko jamo. Francoski oficirji sodijo, da so pri zadnjem navalu na konjenico Druzov pobili 1000 mož.

Francozi imajo nastavljene neštete vohune, ki so izvedeli za gibanje Druzov, in ko je bila prilika, so jih Francozi napadli s svojim modernim orožjem. Umevno je, da so strojnice kar kosile konjenike, ki so bili presenečeni z napadom. Bil je brezupen napad s konjenico na žične ovire, za katerimi je bilo baje komaj 100 francoskih vojakov, a napadalcev pa okoli 2000. Ujete v žičnih ovirah in zanjkah so Francozi streljali s strojnimi puškami, zato so le redki utekli iz ognja neranjeni.

BANKIRJI VEŽBAJO PRETEPAČE.

St. Paul, Minn. — Minnesotski bankirji posnemajo Illinojsko zvezo bankirjev, katere načrt je organizacija 10,000 privatnih stražnikov, kateri naj se izrabljajo proti organiziranim delavcem in naj vršijo nasilje nad njih unijami. Pretvezo imajo, da organizirajo policijo, ki naj bi služila proti bančnim banditom. Rečeno pa ni nikjer, da bi se najetih pretepačev ne posluževali tudi proti stavkarjem. To je ena največjih nezakonitosti, kar jih je še bilo kdaj početih v Ameriki, da zasebniki organizirajo svojo vojaško silo. Tako oraniziranje je nevarnost v demokratični deželi.

Novo gibanje socialistov v Italiji

Rim, 21. sept. — Socialistična maksimalistična stranka v Italiji je sprejela resolucijo, s katero zahteva popolno avtonomijo vsake skupine, stranke, ki sestoja opozicijo v italijanski zbornici. To je važna poteza za opozicijo, o kateri pa sodijo, da bo izzvala le nove boje s fašizmom.

SMRTNA KOSA.

Cicero, Ill. — V nedeljo je po partedenski bolezni umrl v Niceru rojak Edward Arko. Pokojnik je bil doma od Ribnice na Dolenjskem. Star je bil 70 let.

VELIKI JAVNI SHOD SLOVENSKIH DELAVCEV V WAUKEGANU

Več ko tisoč Slovencev in Hrvatov je poslušalo Debsa na impozantnem shodu v Narodnem domu v nedeljo popoldne. Največja socialistična manifestacija ameriških Slovencev. Debs apelira na Jugoslovane v Ameriki, naj se oklenejo S. N. P. J. in J. S. Z.

Waukegan, Ill. — V nedeljo 20. septembra popoldne se je vršil v dvorani Slovenskega narodnega doma v Waukeganu, kjer zboruje osma redna konvencija S. N. P. J., velik javni politični shod slovenskega delavstva — največji slovenski shod v zgodovini te naselbine.

Bil je prvi slovenski socialistični shod, na katerem je govoril **Eugene V. Debs**, veteran socialističnega gibanja v Ameriki. Obenem je bil to prvi Debsov govor v Waukeganu.

Shod — katerega je sklical klub št. 45 Jugoslovanske socialistične zveze — je bil napovedan za drugo uro popoldne. Še predno je prišla ta ura, je bila dvorana nabito polna. Vsi sedeži v dvorani in na galeriji so bili zasedeni in poznejši prišleci so morali stati ob stenah in v ozadju. Na shodu je bilo čez tisoč oseb. Udeleženci so bili brez malega vsi delegatje, waukeganski in northčikaški rojaki, par sto Slovencev iz Chicaga in Kenoshe, precejšnje število Hrvatov in nekaj Amerikancev. V prvi vrsti sedežev je sedel župan iz North Chicaga. Izvzemši delegatov so vsi plačali po 50c vstopnine.

Okoli pol treh je **Martin Judnich** otvoril shod v imenu kluba št. 45 in dal besedo Charlesu Pogorelcu, predsedniku shoda. Pogorelec je ob kratkem rekel, da je bil shod sklican z namenom, da se bolje seznanimo in resumiramo naše ideje in program. Apeliral je za red in pozornost.

Nato je nastopil pevski zbor Slovenske narodne čitalnice in zapel socialistično koračnico in "Budnico". Buren aplavz.

Sledil je **Martin Judnich** in izvrstno deklamiral "Smrt žene Vojanova".

Prvi govornik je bil **Frank Zajc**. Dejal je, da je bil shod sklican v interesu naših delavcev. Na konvenciji zborujejo delavci in jednota je delavska organizacija. Neki list je pisal še pred zborovanjem, da letos prvič nastopijo razredno zavedni delavci na konvenciji. Dotični list se je zlagal. Razredno zavedni delavci so bili že na prvi konvenciji in zdaj so že na osmi. Jednoto so ustanovili delavci, ki so imeli višje cilje in namene. Začrtali so ji pravo pot. Po tej poti mora hoditi, ako hoče živeti in napredovati. Delavci, ki se zavedajo svojega razreda, so jednoto čuvali doslej in bodo jo poslej. Danes boste slišali govornika, ki je že 50 let v delavskem gibanju, a še ni omagal. Čvrsto stoji še danes za pravice delavstva. Tako stoje tudi oni, ki so polagali in pomagali položiti vogelni kamen jednoti. Tukaj pred vami je sodrug Zavertnik, ki je osivel v boju in na straži, a še vedno je v boju in na straži. Isto kakor z jednoto je tudi s socialistično stranko. Organizirana je bila, da živi in raste, dokler ne doseže svojega cilja. Zadnja leta so naši nasprotniki neštetokrat pokopali stranko in ustanovili nove stranke. In kaj se godi? "Pokopana" socialistična stranka še živi, nove stranke in strančice pa padajo v grob druga za drugo. Mnoge stranke so propadle, mi pa ostanemo. Mi smo začeli šele živeti in izvršili bomo nalogo. Naši prijatelji, tisti prijatelji, kakršnih naj nas Bog očuva, naj si zapomnijo, da vsak napad na naše socialistično gibanje je udarec nanje same in pridobitev za reakcijo.

Za Zajcem je govoril **Peter Kekotović** v imenu hrvaških in srbskih delavcev. Na kratko je orisal zgodovino socialističnega gibanja in dejal, da je prišla nova doba. Njegov oče si je še sam sešil opanke, danes pa ni nikogar več, ki bi si sam izdeloval svoje potrebščine. To opravlja tovarna, ki je znak nove dobe industrijalizma. S to dobo je tudi prišla mezdna sužnost delavca. To dobo je treba razumeti. Posebno delavec jo mora razumeti, ker ravno on je najbolj prizadet. Čim delavec spozna nov čas in svoje stališče, se bo zavedal, da se je treba bojevati za nov socialni red, za socialne pravice. Socialisti so prvi odkrili nove razmere, pojasnili kako stvar stoji in pozvali delavce, naj se organizirajo, če hočejo doseči te pravice. Delavci še niso organizirani kot je treba in zato socialisti še vedno pozivajo delavce, naj se zdramijo in postavijo v vrsto za svoje pravice. Med Jugoslovanskimi delavci v Ameriki vrši to nalogo Jugoslovanska socialistična zveza. V tej zvezi se morajo združiti vsi, ki se zavedajo krivic sedanjega reda. Svetovna vojna je sicer naredila zmede v delavskem razredu, toda stvar se bo razčistila. Že se jasni.

> "Dolžnost jugoslovanskih delavcev v tej deželi je, da vstopijo v Slovensko narodno podporno jednoto in Jugoslovansko socialistično zvezo. Ti organizaciji vas povzdigujeta, usposobljata za boj in vzbujata v vas pravi socialistični čut. Ako ste člani teh dveh organizacij, tedaj ste storili svoje dolžnost v tem velikem boju za osvoboditev človeštva iz kapitalistične sužnosti. Bodite zvesti sami sebi in zahtevajte vedno več in več, kajti sadovi vašega dela so vaši sadovi in vaša je pravica."—Eugene V. Debs.

Tretji govornik je bil **Jože Zavertnik**. Občinstvo ga je pozdravilo z gromovitim ploskanjem. Rekel je, da odkar obstoji delavsko gibanje na svetu, ni bilo delavstvo tako poceljeno kot je danes. Bili so notranji boji, ampak ena organizacija je ostala. Razni spori so bili vselej poravnani brez razkolov. Mlajši bojevniki so sprevideli, da imajo starejši sodrugi izkušnje in imeli so zaupanje vanje. Danes je pa drugače; drugače je po vojni. Pojavili so se ljudje, ki nimajo pojma o razrednem boju in socializmu, in začeli so svoje stranke. Voditeljev je kakor gob po dežju in vsak voditelj ima svoje stranko. Vsak voditelj ima svoj program in vsak po svoje izveličuje delavce. Nekoč smo imeli krščanske socialce, ki so bili levo krilo klerikalne stranke in delali so razdor med delavci. Zdaj imamo ljudi, ki hočejo biti še bolj levičarski, bolj rdeči in grozno revolucijonarni. Toda na njih ni prav nič revolu-

(Delje na 2. strani.)

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) $5.00 na leto, $2.50 za pol leta in $1.25 za tri mesece; Chicago in Cicero $6.50 na leto, $3.25 za pol leta, $1.65 za tri mesece, in za inozemstvo $8.00.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Owned by the Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada $5.00 per year; Chicago $6.50, and foreign countries $8.00 per year.

"MEMBER of The FEDERATED PRESS"

128

Datum v oklepaju n. pr. (Aug. 31-25) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

DRUŽABNI POMEN DELAVSKIH STROKOVNIH ORGANIZACIJ.

IV.

Gospodujoči razred je nasprotnik človeške družbe, torej samega sebe. Podjetniki, ki pripadajo k gospodujočemu razredu, žive v napačni domišljiji, da kolikor več ur dela delavec, toliko več tudi producira. Oni bi najrajše videli, da delavec ostane prikleknjen na delo nočindan, ker jim njih domišljija sugestira, da se toliko hitreje množi njih premoženje, kolikor daljši je delavnik. Ta sugestija bi se mogoče obnesla, ako bi bili delavci jekleni stroji, ki lahko delajo nočindan, dokler so namazani in dokler niso tako izrabljeni, da niso za drugam kot med staro in obrabljeno šaro. Ampak delavci so človeška bitja, ki potrebujejo počitek, razvedrilo in življenske udobnosti kot gospodujoči razred. In zato tudi občutijo na svojem lastnem telesu, da dolg delavni čas izpodkopava njih zdravje in jim prinaša prerani grob.

V velikih modernih tovarnah so delavci primorani vdihovati slab in zatohel zrak, ki je prepojen z raznimi bacili. Velika je nevarnost, da zbolijo na bolezni, ki jim prinese počasno hiranje ali pa celo smrt. V tovarniškem obratu so izpostavljeni tudi raznim nezgodam. Znano je, da se večinoma nezgode pripete v tovarniških obratih proti koncem delavnika. Čimdaljši je delavni čas, toliko več je nezgod. Statistika o nezgodah pripoveduje, da se največ delavcev ponesreči, ko so delali že osem ur. Njih čuti so odjenjali, njih pazljivost je popustila, ker so od napornega dela ubiti njih možgani.

Vsaka industrija ima svoje nevarnosti, toda za vsako industrijo velja pravilo, kolikor daljše so dnevne delavne ure, toliko več je nesreč, toliko bolj so delavci podvrženi raznim boleznim.

Delavec, ki dela pri stroju, mora vso pažnjo posvetiti stroju, temu jeklenemu delavcu, brez možganov, ki se mehanično giblje. Najmanjša razstresenost duha pri delavcu že lahko povzroči nesrečo. Dostikrat ni v nevarnosti le on sam, ampak tudi njegovi tovariši, ako napravi napačni gibljej pri stroju.

Podjetniki so seveda drugega mišljenja. Njim je delavec stroj, blago. Oni si pač mislijo, kakor smo kupili stroj, tako smo kupili tudi delavno moč delavca. Ako jo izčrpamo, so tukaj zopet drugi delavci, ki jo ponujajo na prodaj. Njim še na misel ne pride, ako so izčrpali delavno moč delavca v toliki meri, da je delavec neporaben za delo, da je pravzaprav njih dolžnost, da skrbijo zanj, in če je oženjen tudi za njegovo družino. Tako daleč se ne razvijejo njih misli, ker ne smatrajo delavca za človeka, za sebi enako živo bitje, ki ima ravno tiste občutke in čutila, kot jih imajo sami.

Znanost je do dandanes veliko napredovala tudi na higijeničnem polju. Njen napredek je tako velik, da se lahko preprečijo vse strokovne bolezni, katerim so delavci izpostavljeni pri delu v industriji. Tudi človeški ženij je izumil toliko sredstev za preprečenje nezgod v industriji, da se lahko število nesreč zniža v industriji na neznatno število. Podjetniki pa ne poslušajo znanstvenikov glede higijeničnih naprav v industriji za preprečenje strokovnih bolezni, ravno tako se ne ozirajo na iznajdbe človeških ženijev za preprečenje nesreč. Njim je glavni cilj profit. Po njih sodbi je pa toliko večji profit, čim manj se ozirajo na higijenične naprave, ki jih priporočajo znanstveniki, in za iznajdbe za preprečenje nesreč.

Na tisoče delavcev leže zaradi tega v prerani grob, ki zapuste vdove in otroke. Te vdove in sirote pa postanejo breme za ljudstvo in sicer za delavno ljudstvo, ki plačuje davek od vsakega koščeka kruha, ki ga nese v svoja usta, da si oteši glad. Tako podjetniki zvračajo breme, ki so ga sami ustvarili, na delavno ljudstvo, mesto da ga nosijo sami.

V industrijskih podjetjih, v katerih so delavci organizirani, ne dovolijo, da bi podjetnik kar tjevendan preziral higijenične naprave znanstvenikov in iznajdbe za preprečenje nesreč. Oni se postavijo takemu podjetniku po robu in zahtevajo od njega, da uvede higijenične naprave za ohranitev zdravja in naprave za preprečenje nesreč v podjetju. Tukaj zopet vidimo, da delavske strokovne organizacije izvršujejo veliko kulturno in civilizatorično delo, katerega bi podjetniki sami od sebe nikdar ne izvršili, ako bi jih organizirani delavci ne primorali, da ga vrše. (Dalje prihodnjič.)

VELIKI JAVNI SHOD SLOVENSKIH DELAVCEV V WAUKEGANU.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

cijonarnega. Edino razdirači so. Kdor je razdiral delavsko gibanje, ni noben revolucijonar. Kdor se zaveda, da je bil njegov oče suženj in da bo tudi njegov sin suženj, dokler obstoje te gospodarske razmere, in kdor kljub temu dela zmešnjave med delavci, je največji zločinec in izdajalec delavskega razreda. Socialistična stranka ima še vedno svoje stare revolucijonarne principe in v tej stranki je prostor za revolucijonarje. Nasprotniki še niso pokazali nobenega uspeha. Če pa so naredili uspeh, je njihov uspeh na škodo delavstvu, ne pa v korist. (Burno odobravanje.)

Nato je nastopil zadnji in glavni govornik, katerega so vsi že težko pričakovali. Predsednik shoda je predstavil Eugena V. Debsa, ki je stopil na oder.

Po dvorani je zagrmel šplavz pozdrava, ki je oglušil za nekaj minut vse druge. Poslušalci so vstali s sedežev kakor en mož in s ploskanjem ter vzklikanjem dali duška globoki ljubezni, ki jo goji vsak zaveden delavec do tega nenavadnega moža. Medtem je stopila na oder mala Mimi Gantar v rdeči oblekici in podala Debsu velik šop rdečih nageljnov, obenem pa je izrekla željo, naj vrli bojevnik živi še mnoga leta. Bil je ganljiv prizor. Debs je poljubil deklico in se zahvalil za rože, katere je postavil poleg sebe na mizo.

Debs je bil v nedeljo precej dobro razpoložen. Govoril je v splošnem propagandistično in vmes je delal svoje karakteristične opazke in primere, ki so pri njem vedno sveže, izvirne in polne pikrega sarkazma.

Najprvo se je zahvalil Jugoslovanski socialistični zvezi za povabilo. Zelo ga veseli, da more enkrat govoriti Jugoslovanom. Zaveda se dolžnosti, ki ga je privedla na to zborovanje.

"Delavsko vprašanje je največje vprašanje vsega človeštva. Delavsko gibanje je največje gibanje, kajti namen tega gibanja je povzdigniti človeštvo v novo civilizacijo. Od najdavnejših časov, ki so nam znani, je človeška družba organizirana na izkoriščanju onih, ki ustvarjajo življenske potrebščine. Vse dobe od najstarejše telesne sužnosti do danes nam to pričajo. V starem Egiptu, na Grškem in v Rimu je bil delavec z dušo in telesom lastnina svojega gospodarja. V srednjem veku ni bil več delavec oseb sjem veku ni bil več delavec osebna lastnina, bila pa j zemlija, na kateri je prideloval kruh. Privezan je bil na zemljo, suženj fevda, k ije bil gospodar zemlje. V vseh prejšnjih dobah vidimo, da je bila na strani sužnjev neznosna beda, na strani posedovalcev pa bogastvo in uživanje.

"Tako je še danes. Zdaj smo v dobi kapitalizma, industrijalizma. Delavec ni več osebna last gospodarja, ni tlačan, je pa suženj stroja in tovarne. Forma je druga, ampak bistvo sužnosti je še tukaj. Kapitalizem pa ne bo živel večno. Vsak socialni sistem se razvija; vsak red ima štadije rojstva, rasti in razpadanja. Kapitalistični sistem je danes v štadiju razpadanja. Dokazov je dosti. Dolžnost delavcev pa je, da spoznajo razvoj in razkroj socialnih sistemov in temu primerno uravnajo svoje življenje.

(Konec jutri.)

UMRLJIVOST V ILLINOISU PADA.

Washington, D. C. — Trgovski department administracije poroča, da je stopnja umrljivosti v Illinoisu leta 1924. bila 1122 na vsakih 100,000 prebivalcev. V prejšnjem letu je bila 1204, torej je padla. Umrljivost se je znižala večinoma na sledečih boleznih: influenca od 36 na 15, pljučnica od 104 na 83, driska pri otrocih izpod dveh let od 37 na 28, ošpice od 9 na 3 in davica od 12 na 7. Umrljivost je narastla na raku in drugih izrastkih od 96 na 101.

Svetovna unija poštnih uslužbencev

Organizirala naj bi se na način kakor se države v poštni uniji.

Detroit, Mich. — Svetovnoširna organizacija poštnih uslužbencev, katera naj se organizira po načinu Univerzalne poštne unije podjetnikov (to je poštnih ministerstev) je bila predložena na konvenciji Narodne zveze pismonoš v Detroitu. Predlagal je J. W. Bowen, generalni tajnik Unije britanskih poštnih uslužbencev.

Konvencija je ponovila svoje zaupanje v skupno aktivnost organiziranega delavstva in združenje v skupni Ameriški delavski federaciji, ko je šla preko predloga delegatov iz Wheelinga, W. Va., katerega so tudi predlagali samo delegati iz dotičnega kraja.

Vodja delegacije iz Wheelinga je izjavil: "Odvisni smo, da se izboljšajo naše razmere, od kongresa, kateri pa je povečini sestavljen od trgovcev in profesijonalcev, kateri imajo predsodke proti strokovnemu unijonizmu. Vendar pa A. D. F. nudi v kampanjah lepo pomoč kongresu."

Na konvenciji so bili prinešeni dokazi, kako veliko več delavcev sedaj zboli, kar je uveden hujši priganjaški sistem v poštni službi.

Konvencija je sprejela več resolucij, izmed katerih so tudi sledeče: Zahteva, da se odpravi dvojna dolžnost pismonoš med dobo počitnic; starostne pravice; počitek vsake pošte na božični dan; večja protekcija za pismonoše pri poslu v zavarovanju proti napadom; določitev maksimalne teže, ki jo naenkrat odvzame en pismonoša, na 35 funtov; izplačane mezde pred počitnicami; plačilo dvojnih mezd za čezurno delo; skrajšanje pomočnega dela in drugo.

Organizacija pismonoš ima 32,560 članov, ki so zvezani z Ameriško delavsko federacijo.

Stanovanje velemestnega delavca

Slika razmer, ki jih ustvarja pogodbeno delo na domu.

New York. — Po newyorških stanovanjih ubožnih delavskih družin še garajo otroci in žene pri delu, za katerega so se pogodili s podjetniki, da ga izdelajo doma. Bolniška strežnica Katarina Amend iz naselišča Henry Street piše v mesečnem buletinu, ki ga izdaja Narodni odbor za odpravo otroškega dela, kako je obiskala italijansko, na jetiki bolno deklico, katere oče je bil poškodovan, ko je delal pri gradnji podzemeljske železnice.

"Dvakrat sem šla v staro podganje gnezdo, v katerem živijo, precej pozno zvečer. Niso se bali nadzornikov ob deseti ponoči in vhodna vrata so bila odprta radi pošastne vročine. Dve ozki sobici in klozet za obleko, ki pa služi za spalnico; medla in vodena plinska luč v delavni sobi; celi kupi napol izdelanih pocenskih hlač; mrs. Salinave pri trdovratnem šivanju, napol speča, njen mož Salinave pa se je brisal ves moker od potu; Josie je pretikala iglo in skušala držati svoje tepalnice odprte na svojem pepelkastosivem obrazu; Paula je uporno godrnjala pri prišivanju gumbov, Johnny je sedel v stolčku pri nogah svoje matere s steklenico napolkislega mleka. Dete jo je cukalo za noge in prosilo hrane.

Samo pet izmed petnajstih materinih otrok je ostalo pri življenju. Gdč. Amend pristavlja k navedenemu: "Taki prizori se dogajajo in še odo dogajali tako dolgo, dokler bo dovoljeno pogodbeno delo po hišah, kjer imajo otroke. Pritožb ni bilo mogoče storiti, ker otroci so bili najdeni pri delu le o prilikah, ko so bile izvršene neuradne preiskave. Pronašli so, da ko se vsi člani družine delali neprestano, so pri takem delu zaslužili komaj za eksistenčni minimum. Na ta način se tudi starši ne morejo dolžiti krivde, ker pustijo otrokom delati. Noben zakon ne more preprečiti dela za [illegible]

ŽARKOMET

Reporti s konvencije.

Ker so nam mestni očetje Waukegana in Severnega Čikaga v soboto zvečer dali ključe od kašče in kleti obeh slavnih mest, smo mnenja, da je najboljše, če konvencija zboruje do prihodnje redne konvencije. Pomislite, koliko bo jednota prihranila na vožnjah! Da pa ne bomo v tem času lačni, predlagamo, da jednota dene v pravila domačo kokošjerejo. — Indignantni delegati.

•

Kako je treba glasovati z rokami, da bo več glasov za ta ali oni predlog ali protipredlog? Takole: dvigniti je treba obe roki! Tega trika ni prinesel Miha Kocinar — Bog mu odpusti vse krvavordeče grehe! — temveč rrrrevolucijonarni diplomati. Artificial tricks are not successful. — Reporter št. 1.

•

Posveti nekoliko na konvencijo. Čudne stvari. Kar se sezida, se čez par minut poruši. Neka delegatinja je rekla, da se boji, da ji zrastejo brki (pod nosom) predno bo konec konvencije. — Reporter št. 3.

•

Obžalovati je, da ni konvencija takoj prvi dan sklenila, da se dajo delegatje takoj fotografirati. Takrat bi bili vsi obrazi naravni. Od zadnjega četrtka je pa drugače. Nekateri nosovi so se podaljšali za devet palcev. Niti njih lastne boljše polovice jih ne bodo poznale na sliki! — Reporter št. 2.

• • •

Miha — what the — ?

Miha Kocinar je srečno prebolel prvo smolo. Vidite, tako je, če je človek dosleden, potrpežljiv in oprezen. Toda — stop! Kjer je eno jajce, tam se navadno pritrklja drugo. Svoji k svojim! Komaj se je naš Miha otresel enega bruna, že je telebnilo drugo. Miha sicer nikoli ne posluša nasvetov, kadar je zdrav, ampak v nesreči mora tudi kajzer ubogati zdravnika. Miha je dobil dva nasveta. Prvi je bil od slavnega župana, da lahko prekorači cesto in stopi v drugo mesto, če mu ni prav v Waukeganu. Drugi je bil, naj kupi pihalnik za pobijanje muh. Miha se je diplomatično rezerviral glede prvega, sprejel pa je drugega. In zdaj pridejo muhe! Muhe, bratje, muhe! (Dalje prih.)

(Medtem pa ne pozabite, da Miha še vedno nosi v notranjem žepu dragoceni načrt in na žepu je roka, druga pa v žepu.)

• • •

Besede jih razodevajo.

Na konvenciji. Debata o predlogu. Poslušaš delegate in takoj veš kaj so, ne da bi jih poznal:

Prvi: Stvar je legalna. (Govoril je advokat.)

Drugi: Ideja je zdrava. — (Zdravnik.)

Tretji: Udarimo, dokler je vroče. (Kovač.)

Četrti: Podpiram! (Rudar.)

Peti: Bodimo previdni! (Gl. odbornik.)

Šesti: Seme bo vzklilo. (Farmar.)

Sedma: Ne vlecite predolgo! (Slamnikarica.)

Osma: Oh, srce me boli! (Dobra žena.)

Deveti: Nehaj, nehaj vendar! (Trpeči soprog.)

• • •

Najnovejši čudež.

Če bi bil Mojzes, Krist ali kateri drugi prerok in "čudodelec" v starem veku postavil ponvo z jajcem na led in bi ponva na ledu postala tako vroča, da bi se jajce skuhalo, bil bi to čudež prve vrste, ki bi bil še danes zapisan v svetem pismu.

Ta čudež je bil izvršen zadnjo sredo v New Yorku na radio-sejmu. Jajce v ponvi, ki je stala na velikem kosu ledu, se je v par minutah skuhalo, ko je brezžična svetilka razgrela ponvo. Radio-valovi, ki so razgreli ponvo, so šli skozi led. Na isti način je izumitelj omenjene svetilke užgal svetilco v daljavi, pred katero se je bil postavil neki gledalec. Valovi so šli skozi človeka in prižgali luč.

Tako korakajo čudeži.

• • •

Raztrgal se je!

Cenjeni Žarkomet! Posveti zopet v naš rdeči Collinwood in videl boš kako je vzkipela jeza v črnem kotličku. Taki so! Kadar se kdo potegne za svoje pravice, tedaj jih pograbi taka peklenska jeza, da mečejo mizo ob tla in raztrgajo Prosveto, opravilnik in članski certifikat na drobne kosce. Kakor derviši letajo naokoli in sami ne vedo kaj bi počeli. Iz ljudi, ki so jim na poti, bi najrajši naredili boljševike. Ker pa nismo več v dobi svetih grmad, se tolažijo z nado, da bo tisti, ki je dosegel pravico, moral bežati iz mesta. Le imejte nado! — Rdeči trn iz Collinwooda.

• • •

Vztrajam!

G. Trunku: Resnica je, kar je zapisal prof. Moore. Namreč, da je konj, ki pokorno vleče vse svoje žive dni, boljši kristjan kakor pa človeška žival, ki šest dni v tednu upreza druge ljudi in iz njih preša bogastvo, sedmi dan gre pa v cerkev in prosi Boga, naj bi mu pomagal prešati še zanaprej.

K. T. B.

Žitni baroni gledajo s strahom na Rusijo

Poročila, da bodo sovjeti eksportirali pšenico, so naredila paniko med ameriškimi špekulanti.

New York, N. Y. — Skupina žitnih špekulantov je začela metati na trg bodoče zaloge pšenice in malo je manjkalo, da ni završila panika na žitni borzi. Povod temu so vesti iz sovjetske Rusije, da bo sovjetska vlada letos eksportirala pšenico v Italijo in Francijo po nižjih cenah kot je ameriška pšenica.

Chicago, Ill. — Tukajšnji baroni pšenice so nemalo vznemirjeni vsled poročil iz Evrope, da letos stopi Rusija na svetovni trg kot tekmovalka Amerike.

Caillaux odpotoval v Ameriko.

Pariz, 16. sept. — Joseph Caillaux, finančni minister, je danes na čelu francoske dolgovne komisije odpotoval v Washington, kjer bo skušal urediti plačevanje vojnih dolgov Ameriki.

Nov list v Trstu. 15. septembra je začel izhajati v Trstu dijaški list "Naš glas", ki bo organ slovenskih srednješolcev v Italiji ter bo objavljal strokovno gradivo iz dijaškega življenja.

Draga pot od producenta do konzumenta

Franklin D. Roosevelt je — kakor piše "Labor", glasilo železničarskih organizacij — hotel dognati odkod izvira draginja farmarskih pridelkov. V ta namen je sledil zaboju zelene (celery) od producenta, to je farmarja, v Norfolku, Va., do konzumenta ali odjemalca v New Yorku.

Farmar je prodal zaboj zelene za 40 centov. Nato je pa šlo takole:

Prvi prekupec je prodal zaboj za 60c.

Drugi prekupec je prodal za 75c.

Tretji je prodal za 90c.

Četrti je prodal za $1.05.

Peti je prodal za $1.15.

Šesti je prodal kupcu za grocerije za $1.25.

Kupec je prodal groceristu za $1.35.

Grocerist je prodal konzumentu za $2.60.

Konzument je torej plačal šestkrat in pol toliko kolikor je farmar dobil za zeleno.

Neki drugi preiskovalec, ki se je tudi bavil s tem vprašanjem, je dognal, da farmar dobi povprečno $16.14 za tono zelja, odjemalec pa plača $60 do $70 za tono; $31.79 za tono paradižnikov, odjemalec pa plača $100; osem in pol centa za melono, odjemalec pa plača od 50c do $1.50.

In dobri ljudje se še čudijo, zakaj farmarji zapuščajo farme.

[illegible] za "Prosveto"

...ma redna konvencija S. N. P. J. v Waukegonu, Ill.

(Nadaljevanje s 1. strani.)

komaj eno tretino članstva vdeleži splošnih glasovanj. Ako ...čemo imeti splošno glasovanje, moramo omogočiti saj aktivnim ...nom, da bodo mogli sprejeti kakšne nujne spremembe.

Br. M. J. Turk predlaga, da naj bo splošno glasovanje veljav... če se vdeleži 20% članstva S. N. P. J.; in predlog ki je na gla...anju naj bo sprejet, če dobi nadpolovično večino oddanih gla...

Sledi še nekaj nasvetov in predlogov, ki pa niso podpirani; ...kar br. Podboy predlaga, da naj se govorniško listo za to debato ...a. Protestiranje.

Br. Martin Grahek, od št. 20, protipredlaga, da se mora vde...iti 35% članstva jednote, da je splošno glasovanje veljavno.

Predlog br. Podboya, da se črta govorniško listo, je sprejet.

Na glasovanju protipredlog propade, in sprejet je predlog, da splošno glasovanje veljavno, če se vdeleži 20% članstva.

V smislu tega predloga se doda k petemu členu novo točko, ki se glasi: Splošno glasovanje je veljavno, ako se vdeleži ...% članstva jednote; in predlog je sprejet z nadpolovično večino ...anih glasov.

Člen VII, točka 1. sprejeta. Glede druge točke zbornica ...ejme predlog, da se o nji debatira.

Ses. Mary Pirnat, od št. 98, predlaga, da naj se briše gospo...rski odbor iz točke, ker to delo lahko opravlja upravni odbor.

Br. Math. Vogrich predlaga, da naj bo v gospodarskem od...u mesto treh, pet odbornikov. Predsednik mu pojasni, da naj ...dloži to zadevo pozneje, ko bodo na dnevnem redu odbori in ...h dolžnosti.

Debata:

Br. R. J. Zavertnik je za gospodarski odbor, in pojasnjuje, ...aj je za tak odbor. Priporoča konvenciji, da naj izvoli odgo...rne funkcijonarje v ta važni odbor.

Br. John Vogrich pravi, da je po njegovem mnenju tudi ...avni odbor zajedno gospodarski odbor. Sicer ni treba posebnega odbora, toda ako ga izvolite, naj se voli posebej, in ne izmed odbornikov, ker jaz nisem za to, da bi imele enelniste osebe po ...titinov.

Br. Alesh pojasnjuje: Upravni odbor bi lahko marsikdaj de...bolje vložil, če bi imel za to več časa na razpolago. Vsi imajo ...ja dela, in ne morejo posvetiti toliko časa za investicije, kot ...v resnici potrebno. Naj bo torej poseben gospodarski odbor, ...o zasledoval trg javnih in drugih bondov, ter kupil takrat, ka...r bi se nudila najboljša prilika. Morda bo se kdaj ponudila pri...a, da bi zadolžnice direktno od okraja ali od mesta kupili, in od tvrdke. Zdaj je organizacija toliko večja, da na to lahko ...unamo.

Br. Yunko, od št. 121, je za samostojen gospodarski odbor; ...Ciganich, od št. 1, je za to, da se ta odbor izvoli izmed delega...; br. Kern je proti temu, da bi se volilo samostojen gospodar... odbor, in je za to, da ima gl. upravni odbor to moč, oziroma ...i tega odbora, ki zdaj vršijo to funkcijo.

Brata Alesh in Zavertnik od pravilnega odbora pojasnjujeta.

Br. Groshel se oglasi k dnevnemu redu, in opozori zbornico ...stran 10, tretja točka provizoričnih pravil, kjer je rečeno, da ...avni odsek jednote vrši upravo in gospodarstvo.

R. J. Zavertnik je za samostojen odbor za gospodarske za...e, in pravi, da če se pazi na bondni trg, se res dostikrat dobi ...lše pogoje. Zdaj se kupuje bonde od zastopnikov tvrdk. Ne...em, da bi se to dogajalo pri našej jednoti, ampak opozarjam ...vas na to, da bi se v sistemu, ki ga imamo zdaj za investiranje, ...ko dogodilo, da bi kdo izmed odbora dobil kakšen komišn. Ker ...n član nadzornega odbora, si štejem v dolžnost, da vam to ...asnim zdaj, ko je v razpravi točka glede te zadeve.

Brat Tratnik je za to, da ostane še nadalje v rokah uprav...a odbora, kot je bilo do sedaj. Brat John Filipič, od št. 147, ...je za način, kot ga predlaga pravilni odbor.

Br. Somrak pravi, da ve za slučaj neke organizacije, ki je ...investiciji $10,000 plačala $1,100 več, kot je bila istočasno ...na cena za dotične bonde. Ako bi bili imeli tak odbor, ali tudi ...ga človeka, ki bi polagal posebno pažnjo na tržne cene bondov, ...morda prihranili tisoč dolarjev letno za jednoto.

Br. Berger: Br. Alesh je rekel, da če bi imeli poseben odbor ...to, bi morda prihranili veliko denarja pri nakupovanju bondov. ...danji odbor tudi lahko trdi, da prihrani veliko denarja za ...noto s tem, da previdno investira. Trdi lahko vsak svoje, pa ...eno ne vemo, kdo ima prav. Čeprav bi kdo tržno ceno študi..., še ni dokaz, da bi s tem kaj prihranili. Bonde se kupi pač ...aj, ko ima jednota denar, ne takrat, kadar so morda kaj boljše ...like. Bondi se hitro prodajo; morda so danes na trgu, jutri ...pa v enem tednu pa so že prodani.

Br. Medveshek je za tak samostojen gospodarski odbor, ker ...organizacija večja, in bo vedno večja, je treba delo razdeliti. ...kar se tu razpravlja, ni očitanje sedanjemu odboru, ker mi...m, da je pošteno delal pri investiranju; vendar pa smatram, da ...za vbodoče bolj praktično, če ima jednota poseben odbor za ...vesticije.

Br. Alesh: Jaz hočem pojasniti to zadevo, da ne bo napačne...vtisa za delegacijo. Ne jaz in nihče drugi ne kritizira odbora ...ej debati, ampak mi želimo samo pokazati konvenciji, da je za ...o jednoto v bodoče potreben tak samostojen gospodarski odbor, ...se bo posebno zanimal, kam in kako se vlaga jednotin denar.

Predlog odbora za pravila je torej sprejet, da se na konven...i izvoli samostojen gospodarski odbor. Točko dve v sedmem ...mu se popravi vtoliko, da se črta iz nje drugega podpredsed...a. Nadalje potrdi konvencija vse odseke gl. odbora, ki so ome...ni v tej točki, le zadeva združevalnega odseka je bila določena ...separatno debato.

Br. predsednik odpre debato o združevalnem odboru.

Br. Alesh: Kot predsednik združevalnega odbora, in član teh ...borov skozi zadnjih dvanajst let, na tem mestu konštatiram, da ...združevalni odbor potreben. Ako ste zasledovali delo tega ...bora, vam je znano, da je izvršil ogromnega dela, in imel tudi ...e uspehe skozi dobo vseh teh let. V zadnjih štirih letih je ta ...bor izdelal več združevalnih pogodb, ter storil vse, da bi bil ...ružil se ostale slov. podporne organizacije. Pojavijo pa se po...d nasprotniki združenja, in tako se je tudi zgodilo, ko je bil ...n našega odbora na konvenciji Slov. hrvatske zveze v Calumetu, ...ch., z našo pogodbo, da je bila odklonjena, dasiravno jo je ...ih članstvo s splošnim glasovanjem sprejelo. Ravno to poka...je, kako potreben je ta odbor, ker je nasprotstvo tako veliko, ...posveti vse svoje energije za namene in cilje združenja pod...rnih organizacij. Skozi dobo zadnjih štirih let je imel ta od...r samo $120 stroškov s potovanjem in dnevnicami, kar je jako ...lo, če vpoštevamo, da je ta odbor dajal vse potrebne informa...e tudi drugim združevalnim odborom. Jaz smatram, da je ta ...bor zelo potreben za jednoto. Upam, da se enkrat v bližnji bo...žnosti izvrši združenje ne samo med slovenskimi podpornimi ...anizacijami, ampak da to združenje vključi tudi druge jugo...vanske zveze in jednote v Ameriki.

Br. George Pivk, od št. 400, predlaga, da naj se združevalni ...bor odpravi.

Br. John Matosich, od št. 530, podpira ta predlog.

Brat Vidmar izjavi, da združevalnega odbora ne rabimo več, in zato tudi podpira predlog.

Br. Hafnar: Jaz pa sem za to, da združevalni odbor ostane kot do zdaj. Vem iz skušenj, kako je potrebno, da je poseben odbor za združevanje, ker se jako rado zgodi, da gl. odbor nasprotuje združenju. Pa čeprav bi morda direktno ne nasprotoval, vendarle je prav lahko mogoče, da bi bil bolj mlačen za združevalno delo. Potrebno pa je, da se dela vztrajno in vneto, če se hoče doseči uspehe. Zato moramo imeti dober združevalni odbor, ki bo resno delal za dosego splošnega združenja.

Ses. Udovich je tudi zato, da združevalni odbor ostane, in deluje v bodoče tako, kot je dosedaj.

Br. Pogorelec pravi, da ni za združevalni odbor, in smatra, da se ga lahko opusti. Izjavi, da ima S. N. P. J. največji napredek izmed vseh naših podpornih organizacij, in da bodo takorekoč druge podporne organizacije prisiljene se združiti, in to brez našega posredovanja z združevalnim odborom.

Br. Štigl je za to, da bi se združevalni odbor odpravil, in da bi mesto tega gl. upravni odbor prevzel to nalogo, če bi bila kakšna prilika za združenje.

Br. Oven: Jaz sem osem let v tem odboru, in smatram, da je potreben, ker vrši važne funkcije za razširjenje jednote. Veliko ste tu govorili in nekateri tudi pisali, da naj se ta odbor odpravi; toda vzrokov pa ni nihče navedel, zakaj ta odbor ni več potreben. Kažete na stroške clevelandske konvencije, ki je bila takorekoč redna in združevalna konvencija obenem, zato se ne more pripisovati teh stroškov izrecno združenju. Stroški za delo tega odbora so bili jako malenkostni v primeri z uspehi, ki jih je jednota dosegla. Sem za to, da združevalni odbor še ostane.

Br. R. J. Zavertnik pravi: Včeraj ste nekaj govorili, da je gl. odbor diktator, danes so pa tukaj nasveti, da se mu da še več moči; in to je, da se poveri še oblast nad združevalnim delom. Jaz sem tudi za to, da združevalni odbor ostane.

Sledé razna vprašanja in pojasnila z ozirom na druge stroške, ki jih je imel združevalni odbor z legalnimi nasveti in prevajanjem pogodb. Br. Turk pojasni, da so bili skupni stroški nekako okrog $300. Br. Alesh pojasni, da je bilo iz te vsote le $120 za plače in vožnje stroške tega odbora.

Ker je konvencija sklenila, da se črta lista prijavljenih govornikov prej kot se je prešlo na separatno debato o združevalnem odboru, in so bili nekateri delegatje prikrajšani za svoje govore, izroče sledeči bratje svoje pismene proteste in opombe:

Br. Peter Kallan, od št. 465: Protestiram, da ostane še vnaprej bolniški odbor.

Br. George Verčič, od št. 356: Jaz sem za to, da se črta bolniški odbor. In sem tudi za to, da se črta združevalni odbor.

Br. Ferdinand Železnik, od št. 265: Protestiram, ker nisem imel prilike podati sugestije glede bolniškega odbora. Jaz sem nameraval svetovati, da se bolniški odbor odpravi, in da jednota postavi pri vsakem društvu zanesljivega člana kot njenega zastopnika, ki bi vršil to delo in delo za list Prosveto. V slučaju potrebe, bi gl. odbor lahko pooblastil zanesljivega člana od sosednjega društva. V sumljivih slučajih naj bi vrhovni zdravnik korespondiral z društvenimi zdravniki.

Nadaljevanje debate.

Br. Joe Rus, od št. 361, pravi, da ker bo zdaj nov gospodarski odsek, in gl. odboru olajšano delo, lahko prevzame vse funkcije združevalnega odbora.

Br. Frank Ogorevc, od št. 290, je tudi zato, da se ta odbor odpravi.

Br. M. J. Turk konštatira, da so bile govorice, da so nekateri člani radi združenja oškodovani, da pa to ni res. Največ so bili oškodovani poradi razdelitve bol. skladov; in pa zaradi simulantov je trpelo članstvo, ne pa ker smo se združili. Bil je vedno proti razdelitvi skladov, ker so bolniki boljše nadzirani, če je en sklad. To je treba vpoštevati, in ne iskati vzrokov za naklade tam kjer jih ni.

Br. Frank Štrubelj, od št. 122: Društvo mi je naročilo, da naj glasujem, da združevalni odbor odpade.

Br. Jos. Veljačich, od št. 182: Društvo mi je naročilo, da naj glasujem za odpravo združevalnega odbora; osebno sem pa za to, da ta odbor še nadalje ostane.

Br. Fred Konec, od št. 225, je za to, da združevalni odbor odpade, in gl. upravni odbor vrši nadaljno delo za združenje.

Ker je ura 12., predsednik prekine debato in naznani, da bodo vsi prijavljeni govorniki dobili besedo na popoldanski seji.

Predsednik zaključi deveto sejo ob 12. uri opoldne.

Frank Zaitz, predsednik. Ludvik Medveshek, konv. taj.
Frank S. Tauchar, zapisnikar.

Deseta seja 18. septembra 1925.

Konv. predsednik otvori sejo ob 1:30 popoldne.

Za reditelja sta imenovana brata Avgustinovich in Dudas.

Poverilni odbor poroča, da so vsi navzoči.

Čita se zapisnik 8. seje ter je s par popravki sprejet.

Konv. tajnik poroča, da so došli brzojavni pozdravi od društev S. N. P. J. št. 311 in 477. Pismene pozdrave so poslala društva S. N. P. J. št. 7, 60, 158, 368 in 444, dalje brat Mike Jančar od dr. št. 363 in brat in sestra John in Lena Lokar od dr. št. 142, ter brat Jernej B. Verbič od dr. št. 29. Pismene pozdrave sta poslala nadalje članica ml. oddelka 12-letna Mary Lebar od dr. št. 7 in član ml. oddelka brat Stephen Lunder od dr. št. 5, ki oba želita, da konvencija ne pozabi svoje mladine. Sodrugi socialističnega kluba št. 49, v Collinwood, O., ki so vsi člani S. N. P. J., pozdravljajo konvencijo ter izražajo željo, da se ponovno sprejme Molekova resolucija, ter priporočajo tudi sprejem resolucije, ki jo je poslala konvenciji konferenca ohijskih socialističnih klubov.

V par pismih je izražena želja, da bi se delegati kmalu vrnili, kar pomeni, da članstvo želi, da se hiti z delom na konvenciji.

Nadalje čita konv. tajnik uradni dopis dr. št. 60 v Lloydell, Pa., podpisan po tajniku br. Frank Arharju, ki prosi, da konvencija sprejme br. Frank Šuštaršiča, kateri je bil izvoljen za namestnika delegata in ker br. Iberšič, ki je bil priobčen v glasilu kot delegat, radi nujnega zadržka ni mogel iti, je šel njegov namestnik br. Šuštaršič na konvencijo.

Br. Rugelj od št. 72 želi, da se prečita pismo br. Štefančiča od št. 92, ter hoče, da pride to v zapisnik, ker noče, da bi kdo mislil, da je prinesel mačka v žakiju na konvencijo. Želi nadalje vedeti, kje je dotično pismo, in gl. tajnik mu pojasni, da je v rokah odbora za pritožbe.

Br. Jelene od št. 344 želi, da se zabeleži vse one delegate, ki imajo od svojih društev nalogo pri raznih točkah pravil nasprotovati ali zagovarjati.

Br. Vidrich je mnenja, da smo Šuštaršičevo zadevo napačno rešili ter da treba to na kak način popraviti. Predlaga, da se br. Šuštaršiča pokliče nazaj na konvencijo. Br. Zajc stavi k temu predlogu še dodatek, da se ga brzojavno povabi nazaj. Predlog z dodatkom sprejet.

Br. Podboj predlaga, da se vrne br. Šuštaršiču vse stroške, ki jih je imel, in dnevnice, tudi ako ne pride nazaj. Podbojev predlog sprejet.

Br. Artach od št. 14 apelira na navzoče, da se naj ne krati časa s pripovedovanjem istega, kar je že kdo drugi povedal. Pravi, da mu je društvo dalo nalog, da glasuje proti odboru za pravila, toda on sam je osebno zanj ter bo za njega tudi glasoval.

Br. Barbič od št. 53 predlaga, da se pri vsaki točki sliši najprej želje društev ter potem šele glasuje, ali se naj debatira ali ne.

Br. Medvešek je odločno proti temu. Jednota plačuje stroške in naša dolžnost je, da gledamo, da so ti stroški kolikor mogoče najnižji. Če bi bili mi tu zastonj, bi bil ta predlog na mestu.

Predlog br. Barbiča odklonjen.

Gl. tajnik br. Turk ugotavlja, da je v njegovem poročilu pomota, in sicer tam kjer govori o napredku. Glasiti bi se moralo 105% in ne 55%.

S. Udovich povdarja, da moramo hraniti s časom, ker je dragocen. Želi vedeti, če se misli ta konvencija dati slikati kakor vse prejšnje. To omenja, ker pride kmalu nedelja, ko bi se dali lahko slikati ter bi s tem prihranili na času. Njej je sicer vseeno, omenja to le zato, da se ne bo pozneje kdo spominjal o tej zadevi.

Pri glasovanju se zbornica izreče proti slikanju.

Nadaljuje se razprava glede združitvenega odbora (v točki 2, člen VII), ki se je pričela že na prejšnji seji, na kateri sta bila stavljena dva predloga, in sicer predlog odbora za pravila, da se točka sprejme kot čitana, in protipredlog, da se združitveni odbor črta.

Pri debati nekateri zagovarjajo predlog, ker smatrajo združitveni odbor za potreben. Br. Olip povdarja, da nima jednota radi tega odbora nobenih posebnih stroškov. Čudno se mu zdi, zakaj nekateri hočejo odpraviti združitveni odbor. — V tem smislu govori par drugih delegatov, ki priporočajo združitveni odbor ter navajajo razne vzroke, zakaj se ga naj obdrži.

Br. Dekleva od št. 386 je mnenja, da združitveni odbor ni potreben. Br. Previc od št. 232 misli, da bi to delo lahko prevzel gl. odbor.

Br. Novak povdarja, da je združitveni odbor potreben. Ima že svoje skušnje pri tej stvari. Priporoča združitveni odbor, ki se lahko posveti samo združevalnemu delu.

Sestra Udovich se tudi zavzema, da ostane združitveni odbor.

Br. Somrak ne vidi potrebe, da bi morali imeti poseben odbor, kajti gl. odbor lahko vrši vse združevalno delo brez vsakega posebnega odbora. Povdarja, da nima nič proti sedanjemu združitvenemu odboru, toda danes pa vidi potrebe, da bi ga obdržali še nadalje.

Br. Vucelich od št. 258 se jezi, ker za društvene šelje ni časa, za to debato pa se je porabilo že 40 minut.

Govore še mnogi drugi. Br. Cebular od št. 45 predlaga, da se poveri združevalno delo gl. odboru. Br. Sepich od št. 4 je odločno za združitveni odbor. Br. Golob od št. 2 je proti združenju. Istotako je proti združenju br. Šetina od št. 9, ker ne mara sušnjev v jednoti; pravi, da so namreč ob priliki zadnjega združenja nekateri govorili, da so postali sušnji, ko so prišli pod okrilje jednote. Br. Grošel od št. 142 je za to, da ta odbor ostane, a gl. tajnik pa naj priobči podrobne račune za ta odbor.

Br. Shragal želi, da pride v zapisnik, da mu je društvo naročilo glasovati proti, toda da je sam osebno za združenje. Priporoča več agitacije.

Br. Glazer zahteva poimensko glasovanje, ki pa je odklonjeno.

Pri glasovanju dobi protipredlog, da se črta združitveni odbor 87 glasov, predlog pa 121 glasov. Torej ostane še nadalje združitveni odbor.

Br. Goršek predlaga, da se izraz 'dveh gl. podpredsednikov' spremeni v 'gl. podpredsednika'. Predlog podpiran in sprejet, torej bo v gl. odboru samo en podpredsednik kakor doslej.

Br. Medvešek predlaga, da se v gl. odbor vključi tudi vrhovnega zdravnika. Za predlog govorita še brata Barilar od št. 119 in Stokelj od št. 312. Predlog br. Medveška sprejet z večino glasov. Torej je vrhovni zdravnik tudi član gl. odbora.

Točka 2, člen VII, sprejeta s popravki.

Br. Perger od št. 618 protestira, ker ni dobil besede, ko se je govorilo o tej točki, in sicer v zvezi z gl. porotnim odborom.

Br. Jerich od št. 129 je proti takim protestom. Tudi on sam ima nasvete od svojega društva, pa kadar čuje boljše nasvete, rajši molči.

Čita se točka 3, člen VII, ter je sprejeta kot čitana.

Petnajst minut odmora.

Br. Blasich od št. 362 predlaga, da se razruši sklep radi sprejetja točke 3, člen VII. Za predlog je oddanih 98, proti 98 glasov. Torej se prejšnji sklep razveljavi.

Zbornica odglasuje, da se o tej točki debatira.

Ponovno se čita točka 3, člen VII.

Br. Alesh v imenu odbora za pravila pojasnjuje, zakaj se je odločil za 5 nadzornikov. Če so samo trije nadzorniki, zadostuje, da se dva sporazumeta, dočim je pri petih potrebno troje nadzornikov, da kaj odločijo.

Br. Richard Zavertnik priporoča, da se število nadzornikov poveča. Ako jih bo pet, si delo lahko razdelijo ter bodo v dveh dneh gotovi. Br. Berger pa je mnenja, da so trije nadzorniki dovolj. Če bi jih bilo pet, bi samo ovirali uslužbence v gl. uradu. Danes nadzorni odbor nima baš posebnega dela, kajti danes izvedenci pregledajo knjige. Pred kakimi desetimi leti bi bilo deset nadzornikov bolj potrebnih kakor pa danes. Stavi protipredlog, da šteje nadzorni odbor samo 3 člane.

Br. Terčelj omenja, da je potrebno pet gl. nadzornikov. Br. Medvešek je tudi mnenja, da jih je treba pet, kajti danes imamo tiskarno in drugo, kar treba nadzorovati.

Protipredlog dobi pri glasovanju 125, predlog pa 104 glasove.

V točki 3, člen VII, se torej beseda 'petih' zamenja z besedo 'treh'.

Točka s popravkom sprejeta.

Ker je v provizoričnih pravilih člen 'Volitve glavnih odbornikov' sestavljen na podlagi splošnega glasovanja, a konvencija pa je sklenila, da se gl. odbor voli na konvenciji, je stavljen predlog, da se čita ta člen v starih, to je sedaj veljavnih pravilih. Predlog podpiran in sprejet.

Čita se točka 1, člen VII, v sedanjih pravilih.

Br. Zaje predlaga, da se debatira o tej točki. Mnenja je, da bi smeli v gl. odbor kandidirati tudi tisti člani jednote, ki niso navzoči kot delegati oziroma gl. odborniki na konvenciji. Omenja razne možnosti. Na primer če bi slučajno ne bilo med delegati nobenega zdravnika, bi pač ne mogli izvoliti med zborovalci vrhovnega zdravnika. Podobno je z uredniki.

Odglasuje se, da se o tej točki debatira.

Br. Zajc predlaga, da se v drugi vrsti za besedo 'odbornikov' vstavi besede: 'ter drugih članov S. N. P. J.'. Protipredlog podpiran.

Br. Rugelj od št. 72 se strinja s protipredlogom ter priporoča, da bi smel vsak samo enkrat kandidirati.

Za predlog br. Zajca se zavzema br. Richard Zavertnik, ki pravi, da demokracija zahteva, da damo vsem članom priliko.

Br. Turku se zdi neumestno, da bi mi prihodnji konvenciji diktirali, kako naj voli gl. odbor. Br. Novak pravi, da mi damo le direktivo, če pa prihodnja konvencija smatra, da ta določba ni pravilna, pa naj jo spremeni.

Br. Zajc ima zaključno besedo k svojemu predlogu. Pravi: Ne bojmo se zunanjih kandidatov. Mogoče je, da izvolimo vse odbornike izmed navzočih, lahko pa se pripeti, da bomo morali iskati moči izven konvencije. Zunanjega kandidata nam bo seveda dotični, ki ga predlaga, moral predstaviti, to je, povedati njegove sposobnosti in drugo.

Pri glasovanju prodre protipredlog br. Zajca z večino. Torej se lahko izvoli v glavni odbor tudi člane jednote, ki niso člani konvencije.

Točka 1, člen VIII, sedanjih pravil, sprejeta z dostavkom.

Čita se točka 2, istega člena.

Br. Alesh v imenu odbora za pravila izjavlja, da se ta točka

predela na ta način, da pridejo v njo določbe točke 3, člen V, provizoričnih pravil. Torej da veljajo iste zahteve za gl. odbornike kakor za delegate.

S tem popravkom je točka 2, člen VIII, sprejeta.

Čita se točka 3. Odbor za pravila predlaga, da se spremeni '1. januarja' v 1. julija'. Točka s popravkom sprejeta.

Čita se točka 1, člen X, sedaj veljavnih pravil, ter se sprejme kot čitana.

Tudi točka 2, istega člena, je sprejeta kot čitana.

Čita se točka 3, Odbor predlaga, da se spremeni stavek: 'Volitve trajajo 56 dni' tako-le: 'Volitve trajajo 60 dni'. Točka je sprejeta s tem popravkom.

Čita se točka 4, istega člena.

Br. Maicen od št. 216 priporoča, da naj bi podpisadl sporočilo o rezultatu volitev tudi društveni blagajnik zraven društvenega tajnika.

Br. Kasun od št. 110 predlaga, da se črta vse, kar se nanaša na agitacijo.

Br. Alesh pojasnjuje, da se govori v tej točki samo o agitaciji na seji. Izven seje se lahko agitira. Omenja še, da ta točka ni posebno važna, kajti nanaša se samo na izredne in odpoklicne volitve, ki so izjemne.

Protipredlog, da se črta določba o agitaciji, zagovarjajo: br. Sepich od št. 4, br. Konec od št. 225, br. Junko od št. 121, br. Zoretich od št. 505 in br. Boskovich od št. 491, ki v imenu svojega društva zahteva svobodno agitacijo.

Pri glasovanju je sprejet protipredlog z večino glasov. Torej se črta določba glede prepovedane agitacije.

Točka 4, člen X, sprejeta s popravkom.

Točka 5 istega člena sprejeta brez ugovora.

Točka 6 sprejeta brez ugovora.

Točka 7 sprejeta brez ugovora.

Predlagano in podpirano, da se zopet preide na provizorična pravila. Sprejeto.

Čita se točka 1, člen XI, in je sprejeta brez ugovora.

Čita se točka 2, istega člena. Br. Alesh pojasni, da bo odbor za pravila to točko v toliko spremenil, da bo soglašala s prejšnjimi sklepi. Sprejeto s popravkom, ki ga uvrsti odbor za pravila.

Točka 3 je sprejeta kot čitana.

Točka 4 je sprejeta kot čitana.

Točka 5 je sprejeta kot čitana.

Odbor za pravila izjavlja, da bo spravil prečitane in sprejete člene v sedanjih in provizoričnih pravilih v sklad ter, upoštevajoč vse popravke in dostavke, sestavil tozadevni člen. Odbor za pravila se pooblasti, da na podlagi vseh tozadevnih sklepov sestavi člen.

Sledi XII. člen provizoričnih pravil, namreč 'Pravice in dolžnosti gl. odbornikov'.

Točka 1 sprejeta kot čitana.

Čita se točka 2. Br. Zajc predlaga, da se o tej točki debatira. Podpirano in sprejeto.

Br. Zajc izvaja, da ima nadzorni odbor po pravilih sicer veliko moč, v praksi pa malo. Stavi protipredlog, da se da gl. nadzornemu odboru pravica udeleževanja četrtletnih sej, dalje pravica predlaganja in glasovanja.

Protipredlog je podpiran ter sprejet z večino glasov. Ta točka se torej popravi v tem smislu, da imajo gl. nadzorni odborniki pravico udeleževati se sej, staviti predloge ter glasovati.

Br. Vidrich predlaga, da naj izvedence, ki pregledajo knjige, plača dotični gl. odbornik, ki je namenoma dal povod za tak pregled. Br. Cainkar pojasni, da je postava taka, da mora jednota plačati izvedence, pa naj bo kriv kdorkoli.

Br. Jager od št. 450 protipredlaga, da polože gl. nadzorniki $3,000 varščine, namesto $1,000. Br. Zajc je mnenja, da je $1,000 dovolj, kajti gl. nadzorniki itak nimajo dostopa do bondov, da bi jih mogli pobasati.

Sprejet je predlog, da ostane varščina $1,000.

Točka 2 sprejeta s popravki.

Čita se točka 3, katere prvi odstavek je sprejet kot čitan.

Čita se podtočka a.

Br. Cvetkovich bi rad vedel, če je potrebno uvrstiti določbo glede zapisnikarjev in njihovih plač.

Br. Berger stavi protipredlog, da se dobi zapisnikarje med uslužbenci v gl. uradu. Glede plač pa se naj črta.

Br. Terčelj je za to, da se dobe zapisnikarji od zunaj, kajti uslužbenci imajo dovolj dela.

Br. Cainkar pojasni, da treba plačati vseeno, pa najsibodo zapisnikarji od zunaj, uslužbenci gl. urada ali gl. odborniki. Isti denar nas stane, pa naj naredimo kakor hočemo.

Bergerjev protipredlog je poražen ter sprejet predlog.

Br. Richard Zavertnik predlaga, da se v stavku, ki se začenja: 'Sklicuje', uvrsti za besedo 'izvrševalnega' še besedo 'in upravnega'. Odbor za pravila sprejme ta dodatek.

Točka 3 a, člen XII, sprejeta z dostavkom.

Konv. predsednik zaključi sejo ob 5:30 popoldne.

Frank Zaitz, konv. predsednik. **Ludvik Medvešek**, konv. tajnik.
Jacob Zupančič, zapisnikar.

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

— Ga ni treba! — zavrača Osojec in se pripravlja, da bi nadaljevali. Še je razburjen, pa vendar določa, kje bodo začeli, in prijemlje akord na harmoniju.

— Končajte, pravim! — zagrozi razdraženi častnik, stopi naprej in vzame nekaj not. Obenem ukazuje vojaku, naj zapiše imena vseh. Osojec se trese od jeze in mladeniči začnejo burno ugovarjati, da stopajo v veži vojaki naprej. Trenutek je nevaren, malenkostno dejanje bi lahko postalo usodno. Slak vidi, kaj grozi, zato se oglasi in ustavi mladeniče s svojo trdno besedo, dasi je miren sredi vsega tega razburjenja, da se mu Osojec sam čudi. In prav tako mirno pojasni nato častniku, da društveni zakon res še ni preklican in da imajo ti ljudje vsekakor pravico, da se shajajo v društvih. Mladi častnik sicer ne razume mnogo o vsem tem, vendar je treznejši; toda peti ne pusti več, izgovarjajoč se, da ima tak ukaz in da naj si prej iščejo dovoljenja, ako se hočejo sploh zbirati še kdaj.

Ljudje se morajo raziti, Slak ni dosegel kar je želel. Neprijetno mu je postalo, obžaloval je, stopil na cesto z mladim učiteljem, ki je že vedel, da je bilo bolje tako: nedaleč pred njimi je v mrzli mesečini korakal oddelek vojakov, ki so bili obkolili hišo! Zdaj je šele spoznal, kako resen je bil ta obisk in kako jadno bi lahko končal za Osojca, ki je divjalo razburjenje v njem kakor nevihta.

— Ali boste prosili dovoljenja? — vpraša Slak.

— Nikdar! Ni ga treba! Zakon naj spoštujejo!

— Požvižgajo se na zakon! — pravi Slak. — Saj imajo bajonete!

— A mi pravico! — kipi Osojec. — Milosti nečemo! Nikakega koraka ne naredim, zdaj gre za načelo! Pustijo naj nam naše pravice!

Učitelj je razdražen in ni mogoče ž njim govoriti. Nekaj mož pride za njima in svetujejo, naj bi župan Slak prosil dovoljenja pri vojaškem poveljstvu. Osojec pa se takoj z vso silo upre:

— Nikdar, za noben denar! Rajši brez vaj, da bo ljudstvo videlo, kaj prepovedujejo! Nikdar prositi jih!

Neozdravljiv vojni invalid—pevec z zdrobljeno petno kostjo je istega mnenja.

— Tako je! Nikdar prositi! — kriči razdražen, pozna se mu, da je nekoliko vinjen, vihti palico in grozi. — Ali še ni bilo vojne dovolj? Ali ni dovolj strahovanja in suženjstva?

Po cesti pa že prihaja vojaška patrulja in možje se morajo raziti. Le invalid ostane in ko se mu vojaki približajo, jim trdovratno kljubuje in vpije, da ga začnejo naposled miriti in tolažiti. Nič več ga ne podijo spat, le tiho naj bo in naj ne razgraja ponoči, mu pravijo.

Osojec in Slak še nekoliko poslušata iz daljave, a se kmalu ločita, zakaj z učiteljem je nocoj škoda tratiti besed. Morda bi potreboval tolažbe, toda Slak ni človek, ki bi znal tolažiti; on gleda življenje tako, kot je, trdno prepričan, da pravice ni, ampak da je le boj pravica. Smili se mu mladi mož, ker ve dobro, da mu bo ta noč ena najgrenkejših; rad bi bil ž njim še nekaj uric. A ve tudi, da take preizkušnje človeka utrdijo, kakor so bolestne, da mu dajo moči, ki bi jih enakomerno dnevno življenje nikdar ne dalo. Le eno ga skrbi, kakšna bo ta noč, ki se je tako nenadno utrgala nad vasjo in Osojcem. Ne more domov, rad bi videl znamenja, rad bi vedel, jeli so ugodna ali skrivajo, napovedujejo zlo. Za učitelja se boji, zato krene skrivaj po stranski poti v vas, poišče si zavetja in čaka in posluša. Mraz je vedno občutnejši, udje mu drevene, a domov ne gre, dasi je že pozno. Čuti, da je vojnik, in neki ukaz mu ne pusti, da bi šel počivat. Ves svež je in bister kakor žival, ki preži na veliko nevarnost. Tiho, neumljivo veselje ga greje v srcu, dasi gloje mrzla noč prav do mozga.

Tem teže je bilo Osojcu. Ko je prišel domov, je bila žena še na nogah. Pri medlem svitu je šivala otrokoma, z globoko sklonjeno glavo, v kuhinji, po kateri je že vel mraz. Mož ji je sedel nasproti, na drugo stran mize, zastrmel pred se in ni dejal besedice.

— Kaj ti je? — je vprašala žena zloslutno.

— Tepejo me! — je odgovoril kakor iz groba.

— Za božjo voljo, kaj se je zgodilo?

Mož pripoveduje, pobit, užaljen, storili so mu osebno krivico. Žena posluša, molči, dolgo premišlja.

— Ne bo mogoče živeti, ne bo mogoče! — jadikuje Osojec ter zre skozi okno v noč, kakor bi iskal rešilne misli.

— Pojdimo, kaj bi tu! Tolikokrat sem že dejala! Izselimo se, da nam bo lažje!

Mož molči. Ko pa žena spet začne, jo zavrne:

— Če me iztirajo, drugače ne! Ne umaknem se, naj pride, kar hoče! Tukaj sem rojen, tukaj sem delal, tukaj je moje mesto! Ne trudi se, žena!

— Bolje bi bilo!

Žena si ne upa nadaljevati. Svoje delo pospravi in prižge svečo.

— Pozno je, počitka si potreben!

— Pojdem takoj! — pravi Osojec, a se ne zgane. Premišlja, njegov obraz je mračen, žalosten. Dolgo sedi, in ko se naposled odpravi počivat, strmi v strop, v temno kakor kaznjenec, ki se prvič z grozo zave, da mu je obsodba izrečena. Tesno mu je pri srcu, malodušje se oglaša, raste.

— Sam sem zdaj, vidim, kakor drevo na polju! Sam na tej strani, na nasprotni — ogromen gozd! Nikogar ni z menoj! Nocoj to noč je morda še kateri, a že jutri bo samo skrivaj še! Kdor pa je sam, ta naj bo pripravljen, da mu naložijo križ na rame!

Dolgo je bedel in poslušal veter, ki je naraščal in se zaganjal vedno srditeje v okna, v zidove, v streho, da je prebudil otroka. Tiho je pričel jokati in tiho je vstala mati in ga šla tolažit.

— Ali spiš? — je vprašala šepetaje moža, ko je spet legla.

Ni spal, a ni odgovoril. Ko je naposled vendar zatisnil oči, mu je bilo spanje nemirno kakor spanje bolnika. Kakor gora mu je ležalo na prsih do jutra.

5.

Mučna noč je prešla, ne da bi se bilo komu kaj zgodilo, in tudi naslednji dnevi so bili zopet mirni, radi zborovega petja ni bilo nikakih posledic.

Ubežnik Slak je videl, da mu ne bo obstanka pri bratu, zato se je odpravil v Trst, če bi morda dobil kako službo. A ni bilo lahko in vrnil se je še hitreje, kakor je mislil. Bolj in bolj pa ga je mučila skrb, kako je otrokom.

Stana mu je redno poročala, kako se jim godi, in čutil je, da trpijo. Ko je zapadel sneg, so ozebavali, da so jim bile roke polne ozeblin. Drva so se silno podražila, drugega kuriva niso imeli. Hiša z zasilno streho ni mnogo boljša kot baraka, v njej se ni bilo mogoče ubraniti mrazu.

(Dalje prihodnjič.)

Joe Kovačič:

OTROČARIJE

(Dalje.)

Hodili so možje po deželi, da v nadebudni mladini zasijejo ljubezen do domovine. Tudi Janez je prestregel nekaj bilk, se zavedel svoje narodnosti, začel biti Slovenec, Slovenec biti, se mu je zazdelo, ni kar tako.

Poletne nedelje sta šla z očetom čez visoko goro. Na vrhu je zaprosil očeta: Postojva! Lepo je tukaj! Oče mu razkazuje razvaline gradov, omenja grozote, ki se je vršila v davnih časih. Imena gorskih vrhov, ki stoje ožarjeni v zlatem solnčnem siju, prošlost polja, ki leži spodaj v pestrih barvah. Višji so gozdovi, pozna njihovo moč, rad posluša njih šumenje ob mraku. Majhen je, a tukaj se čuti kralja. Ko bi imel peroti, poletel bi v one sive dalje, tuje dežele, da bi z njimi mogel primerjati svojo. Nekaj starega mu vzdigne dušo, slabotna misel, sklonil bi se in poljubil to zemljo, gozde in senožeti. Plezal bo na vrhe, kljuboval zemljelačnemu tujcu, ki hoče tuje zemlje zase.

V nedeljo bo velik shod mladine. Sešli se bodo dijaki, mladeniči iz vseh krajev Slovenske, Hrvaške, da si podajejo roke, ponove prijateljstvo, se navdušijo v narodni zavesti. V duhu gleda pohode po ljubljanskih ulicah. Poguma žare obrazi, godbe igrajo, zvečer pa bodo na trgu zapeli, da se bo stresel grad. Oče, ko bi smel med nje! Oče obljubuje, a ne izpolni obljub.

Oče je bil v Ameriki. Poplačal je dolg in se vrnil. Z ostankom denarja se odločiti postaviti novo hišo pod staro streho. Kamen, pesek in apno je doma. Pod sosedovo hruško ob meji odkaže Janezu, naj poišče peska. Kmalu je trčil ob lepe plasti peska. Te je kopal dalje. Prikopal je do druge plasti kot pesti debelo okroglo kamenje. Kdo neki je to kamenje zaokrožil, se vprašuje in kliče očeta. Pridi in poglej, kako lepo je zloženo in zaokroženo. Naravno, povodnji so bile, pa to je vse otročje, koplji, peska je treba. Koplje dalje. Zopet pride do plasti robatega kamenja, kot bi ga danes s kladivom zložil v enakomerno skorjo. Ali je bila vedno taka naša dolina, odkar je ustvarjena? To vprašanje je deček zastavil gospodu kaplanu v šoli. Vedno, je rekel ta. Ko je presipal peščene plasti, je rahel dvom zamajal to vero. Nezavedno hrepenenje se ga polasti biti zgodovinar. V podstrešju se bom zakopal, tam je zložena starina, čelesnik, hlače pradeda. Vse znam, kaj imamo v podstrešju, pravi stari materi, vse sem pregledal. Nisi ne, mu pravi stara mati. V podstrešju je nekaj, kar dvomim, da bi našel. Z večjim zanimanjem se je vrnil, iskal in ni našel. S sabo v grob je vzela stara mati skrivnost.

S kakšnim ognjem in pogumom sta se vrgla s sošolcem v podzemeljske jame. Pravljične so in strašne kot morje. S traskami si svetita. Mrzle skale, v katere je voda vklesala vsakovrstne obraze, se reže škodoželjno. Od skal padajo kaplje v tolmune, kot bi po srebrnih loncih nabijal. Zrak je vlažen, trske pojemajo. Zdaj bosta pred zgodovinskim mostom. Kar mimo nog švigne velika kača, mraz ju pretrese, trske ugasnejo, klicala bi na pomoč, tekla bi, ne moreta. Polagoma tipaje s težavo priplezata na dnevno luč. Ne ostraši ju. Še poskušata prodreti v temne votline, a manjka luči, orodja, voditelja.

Doma je spravil staro mater v dobro voljo. Zapela mu je stare pesmi. Ko je gledal pojočo, se mu je zazdela lepa, porudela so ji lica kot bi se ji vrnila daljna mladost. Pravila mu je o možu, ki se je rodil ne gospodi in samim praznikom, za kmeta in vsak dan. Župnik je oznanil, da pride mimo in bo govoril za mladino. Bilo je tako. Kot bi cvetje razsipal, mu je tekla beseda, našla mlada srca. Ob njegovem govoru ne bi zadremala cerkev v sladko popoldansko spanje. Duhovito je zasadil boljše seme zaupanja v samega sebe. Majhna nasproti njemu sta sedela duhovnika, se semintja rahlo nasmejala. Ne bo tako kot so vam pravili.

Ob poletnih večerih prepevajo fantje na vasi. Lepa in krasna se mu zdi njihova pesem, v nove kraje ga kliče: Pridi Janez! Kam? je vprašal oče in ga dolgo in ostro gledal. Na vas! Ne boš! mu prepove oče. Doma ali pa od hiše. Šel je med fante na vas, zapeli so, se pomenili o daljnem svetu za morji. Sklenili so, in šli. Vsi mladi in močni, svet naj zavali tiran, hrbet bo nosil, ne bo se vpogibal. Mnogo jih je šlo po svetu za srečo, a vse to je bilo bližje — doma.

Zaril se je pod zemljo, zavihtel kramp, da v pridnosti dela odbije kos bogastva. Trdo delo in vsakdanji šum sta mu omračila vse lepše nade, zaspale so. Dan za dnem je tekel, zasipal in zasul ideje mladosti. Cvetoče pomladi je legel v travo in se zamislil. Ptice so se že davno vrnile iz juga. Kje ste moje izgubljenke? Kje ste ostale? Gojil vas nisem, zato ste me pozabile. Drugi so mi rezali kruh, za drugimi sem stopal, ponavljal enolične izreke, ki tolčejo na srce kot kamenje.

Beseda vaških mož mu je prišla na uho. Ko boš mož, pridi. Kdo je mož? Seznanil se je z možmi samo zato, da se nauči moštva. Pa glej, vse drugače si je predstavljal "moža", kot je videl v tistih možeh, ki se je seznanil z njimi. Biti "mož" je nekaj težko dosegljivega. Moč, oblast, lepota, bogastvo, leta tu ne štejejo mnogo. "Mož". V tej besedi je označena vsa veličina človeka. Prišla je vas, kjer je s fanti prepeval in si zaslikal senčne nasade, z gladkim peskom posute poti; kjer se tla ne umikajo izpod nog, hribi ne beže, jutranji svit ga ne podi domu, kjer srca smejo govoriti resnico tako kot jo čutijo; kjer ljudje ne žive od malenkostnih sebičnosti in sovraštva; kjer ne umirajo lačni in žejni.

Pridi! Kdaj so prijatelji že odšli? Belo roko stegne. Oprijel se je in šla sta. On majhen po srcu, krotak, ona velika, nežno mila, kraljica gozdov. Težko jo dohaja. Oči si ne upa upreti v njen obraz, da je le tako, več ne zahteva. Podi ga k potoku. Iz vrča mu daje piti vode. Plašč pogrne po travi, se verno vsede k njegovim nogam. Z desnico tja v dalje pokazuje. Tja, moj ljubi! Glej, zemlja se dotika neba, kako je zarudela. Li slišiš petje ubranih pesmi? V senci dreves se igra brezskrbna mladost. Tatje ne preže, z viharji sem vrt obgradila, kar je zelenega pade, predno vstopi. Zate sem prosila, ker si mi bil zvest. Natrgaj mi cvetja, vencev spleteva. On sedi in se ne gane.

(Konec prihodnjič.)

Vesti iz Jugoslavije

Dva nesrečna slučaja v Ljubljani. Dne 30. avgusta je zapustil zapore tukajšnje jetnišnice 65letni Jurij Zorec, znani bivši gostilničar "Pri Juriju" na Tobačkem čelu. Iz zapora je prinesel precej gotovine in hotel se je temeljito oškodovati za čas, ki je moral presedeti v zaporu. Popoldne je močno popival po gostilnah v Šiški. Ob 12. je zavil tudi v kavarno in ostal tam kaj do policijske ure. Nato je izjavil prisotnim, da gre spat v Št. Vid k Cirmanu in je res odšel v spremstvu nekega poznanca po cesti k Št. Vidu. V Zgornji Šiški se je znanec od njega poslovil.

Okrog 2:20 zjutraj se je pripeljal pred šišensko stražnico z avtomobilom delovodja pri tvrdki Kuštrin, Emerik Blacha in sporočil, da leži na cesti v bližini gostilne "Pri Svedraču" truplo neznanega moškega, ki ga je najbrž povozil kak avtomobil. Blacha se je takoj odpeljal s stražnikom na kraj nesreče, kjer so potem dognali, da je mrtvec Jurij Zorec. Imel je razbito lobanjo. Kdo je zakrivil nesrečo, še ni znano. Kakor nekateri pripovedujejo, je nesrečneža podrl eleganten avto, ki je vozil proti Gorenjski in so bili v njem trije gospodje in dve dami. Na odredbo policijskega zdravnika dr. Avramoviča so prepeljali truplo v mrtvašnico v Dravljah.

Krvav dogodek se je odigral istega dne zvečer v hiši št. 2 v Gajevi ulici. V tamkajšnji mestni hiši stanuje več strank, med katerimi menda ne vladajo ravno prijateljske razmere. Ko se je ob 8. zvečer vrnil kurjač v Strojnih tovarnah, Štefan Forštnarič, precej vinjen domov, je začel razgrajati po hiši in napadel je na hodniku Angelo Podgoreškovo, ki stanuje pri Forštnerjevih. Vprašal jo je, kje je Forštnerjeva, ker pa mu ta ni hotela povedati, jo je udaril dvakrat s pestjo. Nato je odšel za njo na stanovanje in podri mizo, na kateri je bila svetiljka. Od tam je odšel v stanovanje drugih sosede Berte Habičeve, ki je baje tudi ni mogel trpeti. Ta je malo poprej sekala na dvorišču drva in imela sekiro še vedno v roki. Forštnarič ji je pričel groziti. Ko je zbežala in skočila na okno, jo je skušal potegniti nazaj. Habičeva ga je ponovno opozorila, da ga udari s sekiro, ako ne odjenja, vendar Forštnariča to ni oplašilo. V jezi je Habičeva nato v resnici Forštnariča udarila s sekiro po hrbtu in po glavi, tako da se je hipoma zrušil nezavesten na tla. Na krik so se zbrali ostali prebivalci hiše in poklicali rešilno postajo. Forštnariča so prepeljali v splošno bolnišnico. Njegove rane so težkega značaja in bo najbrže izgubil eno oko. Habičeva je bila aretirana in izročena sodišču, kjer se nahaja tudi njena sestra.

Težka nesreča v Beogradu. Pri gradnji državne bolnišnice v Beogradu se je 30. avg. pripetila grozna nesreča. Na odru nove zgradbe je bilo v višini 12 metrov nad zemljo zaposlenih osem delavcev. Nenadoma se je zrušil oder in z velike višine med tramovi in drugim gradbenim materijalom treščili na tla delavci. Iz ruševin so potegnili 6 delavcev in 2 delavki ter jih prepeljali v bolnišnico. Vsi imajo težke poškodbe in je le malo upanja, da eden ali drugi ostane pri življenju. Kakor se zatrjuje, je bilo tramovje odra šibko trhlo. Uvedena je stroga preiskava.

PRODA SE

vsa oprema za 21 sob (Rooming house furniture) in v najem se odda ravnotam toliko sob. Kateregа veseli kupiti, naj si ogleda in ogласi na naslov: 765-767 Tilden St., Chicago, Ill.

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri nas kuhani vedno le najboljši in najcenejši.

Grocerijam, slaščičarjem in v podajalne šolnine damo primerno popust pri večjih naročilih. Pišite po informacije na:

FRANK OGLAR,
6601 Superior Avenue, Cleveland, O.